

Nr 1265

Av herr **Källstad m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 129, angående revidering av läroplan för grundskolan.*

(Lika lydande med motion nr 1008 i Första kammaren)

De stora reformerna på skolans område under sextiotalet har i stor utsträckning inneburit en centralisering och samordning på riksplplanet inom skolväsendet. Detta har delvis varit en förutsättning för den väldiga kvantitativa och kvalitativa expansion som ägt rum. Trots att huvudmannaskapet för såväl grundskolan som de gymnasiala skolformerna helt förts till kommunerna, har utrymmet för lokala initiativ varit tämligen begränsat.

I proposition nr 129 angående läroplansrevisionen i grundskolan har departementschefen framhållit betydelsen av att "de kommunala skolstyrelserna ges vidgade möjligheter att påverka skolans inre pedagogiska verksamhet". Undertecknade anser detta vara en angelägen målsättning att på detta sätt öka de lokala myndigheternas ansvar och intresse för skolans inre förnyelse organisatoriskt och pedagogiskt. De konkreta exempel som ges i propositionen gäller dels utformningen av det fritt valda arbetet, dels start med undervisning i engelska tidigare än i årskurs 3. Dessutom anser departementschefen att skolstyrelserna bör ges möjlighet till "smärre timplanemässiga jämkningar mellan årskurserna, i första hand inom stadiet".

Vi anser detta vara positiva förslag men anser också att det redan nu är väsentligt att gå längre. Vi vill därför föreslå några ytterligare områden inom vilka skolstyrelserna bör ges generellt bemyndigande till försöksverksamhet och lokal förnyelse.

B-språken

En punkt där utrymme borde ges för lokala initiativ är B-språket. I propositionen begränsas valet av B-språk till franska och tyska. I dagens läge framstår begränsningen till dessa två språk tämligen omotiverad, vilket har framhållits av flera remissinstanser. Särskilt när det gäller tyska torde det vara en återspeglning av tidigare förhållanden inom skolväsendet som lett till att det placerats framför världsspråken ryska och spanska. Vi föreslår därför att skolstyrelserna ges generellt bemyndigande att som B-språk låta eleverna välja samtliga de fyra språk som utan särskilt tillstånd kan läsas som C-språk på gymnasiet, d. v. s. franska, tyska, spanska och ryska.

Även på annat sätt bör B-språket stärkas. Flera remissinstanser har påpekat värdet av att eleverna kommer i kontakt med B-språk redan under mellanstadiet. SECO föreslår att B-språket görs obligatoriskt från årskurs fem. SACO föreslår försöksverksamhet med B-språksundervisning på mellanstadiet. Vi anser att detta skulle vara ägnat att ytterligare stärka B-språkets ställning på högstadiet. Dessutom skulle det ge eleverna värdefull information inför valet mellan B-språk och övriga tillvalsämnen i årskurs sju. Med tanke på de växlande förutsättningarna att i olika kommuner finna lämpliga lärarkrafter måste tills vidare denna verksamhet ske på lokalt initiativ. Vi föreslår därför att skolstyrelserna bör ges generellt bemyndigande till försöksverksamhet med B-språk på mellanstadiet med upp till totalt 2 veckotimmar.

Betygen

Stor tveksamhet råder angående betygens värde inom grundskolan. Särskilt på de lägre stadierna där kontakten mellan lärare och föräldrar oftast är god och behovet av exakt bedömning inför val av fortsatta studier inte finns, har många röster höjts för ett fullständigt borttagande av betygen. Skolöverstyrelsen har inte aktualiserat frågan i den aktuella läroplansrevisionen utan hänvisar till att man ämnar återkomma i ett senare sammanhang. Redan förekommer i begränsad utsträckning försöksverksamhet med betygsfritt låg- och mellanstadium. Betygssättningens nackdelar ligger delvis på det pedagogiska planet. Kravet att sätta betyg gör att läraren tenderar att överbetona moment av det slag där kunskapskontroll är särskilt lämplig. På samma sätt tenderar eleverna redan tidigt att anpassa sin inläring till bedömningssystemet i stället för till de vidare mål som läroplanen uppställer. Dessutom åtgår mycken tid för såväl lärare som elever till direkt kunskapskontroll i syfte att tjäna som underlag för betygssättning. Även utan betyg måste naturligtvis vissa prov företas med jämna mellanrum för att fastställa klassens allmänna standard, men dessa kan såväl tidsmässigt som arbetsmässigt få mindre omfattning eftersom de inte syftar till en bedömning av den enskilde eleven. Vi anser det därför önskvärt att betygssättningen ges en väsentligt mindre omfattning i grundskolan till förmån för andra former av elev- och föräldrainformation. Tills vidare bör det på denna punkt finnas utrymme för lokala initiativ. Vi föreslår därför att skolstyrelserna ges generellt bemyndigande att avskaffa betygen på grundskolans låg- och mellanstadium till förmån för andra former av elev- och lärarinformation.

Vad gäller särskilt betygen i ordning och uppförande förekommer också sedan ett antal år försöksverksamhet i begränsad omfattning. Dessa betyg kan inte heller motiveras med att de utgör underlag för högstadiets val av tillvalsämnen och framtida utbildningsmål, varför vi anser att på denna punkt skolstyrelsernas generella bemyndigande bör utsträckas till hela grundskolan. Anser de lokala skolmyndigheterna att de vill ersätta dessa betygs funktion som korrektionsinstrument resp. elev- och föräldrainformation med mer nyanserade former för kontakt bör detta vara möjligt utan särskild dispens i det enskilda fallet.

Tilläggspryo

Skolöverstyrelsen föreslår att särskild praktisk yrkesorientering skall kunna erbjudas eleverna utöver de obligatoriska två veckorna i de fall detta anses lämpligt. Ett flertal remissinstanser har betonat att den förlängda yrkesorienteringen naturligtvis inte får användas som ett korrektionsmedel men ställer sig i övrigt positivt till förslaget. Departementschefen anser dock att förslaget bör övervägas ytterligare.

Vi anser att förslaget har stort värde, särskilt för elever i årskurs nio som avser att omedelbart efter skolans slut gå ut i arbetslivet. Vi föreslår därför att skolstyrelserna ges generellt bemyndigande till förlängd praktisk yrkesorientering i enlighet med SÖ:s förslag, d. v. s. företrädesvis i årskurs nio och under en period om 5—20 dagar.

Gruppindelning vid terminsstarten

Skolöverstyrelsen föreslår att i årskurserna 1, 4 och 7 under en period av 2—4 veckor vid terminsstarten elevernas schemabundna tid skall kunna skäras ned till hälften genom gruppindelning. Syftet är att ge vederbörande lärare ökade möjligheter att redan på ett tidigt stadium lära känna eleverna genom att möta dem i små grupper. Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget även om det från vissa framförs farhågor att tillsynsproblem kommer att uppstå. Även departementschefen finner att flera skäl talar för förslaget men föreslår ändå, efter att ha betonat de invändningar som rests, att något generellt medgivande inte skall lämnas. Om kommuner på ett tillfredsställande sätt kan lösa tillsynsfrågan skall de dock få möjlighet till försöksverksamhet efter medgivande av skolöverstyrelsen.

Vi är positiva till tanken på gruppindelning vid terminsstarten, om än något kortare period än den av SÖ föreslagna. Vi vill bl. a. betona möjligheten att på denna tid tillsammans med eleverna gå igenom planeringen för det kommande läsåret och därvid få fram synpunkter och diskussion. Vi föreslår därför att skolstyrelserna ges generellt bemyndigande under en period om 1—2 veckor omedelbart vid höstterminsstarten i årskurserna 1, 4 och 7 att genom gruppindelning minska elevernas schemabundna tid.

Fritt valt arbete

Fritt valt arbete representerar en delvis ny syn på läroplanens möjligheter att inom dess ram erbjuda utrymme för aktiviteter fastställda och utformade på lokal nivå. Vi hälsar detta förslag med tillfredsställelse och har förhoppningar om att det fritt valda arbetet skall kunna utvecklas till en naturlig och värdefull arbetsform för alla stadier och skolformer.

Vi ställer oss däremot tveksamma till att ansvaret för och utformningen av det fritt valda arbetet läggs hos skolstyrelsen. Med tanke på att det fritt valda arbetet i så stor utsträckning som är möjligt inom givna resurser skall präglas av elevernas egna önskemål förefaller det rimligare att ansvaret läggs till den enskilda skolan och då närmast samarbetsnämnden, som ju innehåller representanter såväl för skolstyrel-

sen och skolledningen som för lärare, elever och föräldrar. Samarbetsnämnden torde ha betydligt lättare att ta reda på elevernas önskemål och de möjligheter till skilda aktiviteter som kan erbjudas i den enskilda skolan. Naturligtvis ankommer det dock på skolstyrelsen att ta ställning till eventuella önskemål om ytterligare medel som kan bli aktuella för denna verksamhet efter förslag från samarbetsnämnden.

Det fritt valda arbetet måste kunna ges en mycket flexibel och varierande utformning och inriktning, vilket är ett ytterligare skäl att placera ansvaret i den enskilda skolan. Eleverna måste få tillfälle att flera gånger under läsåret skifta inriktning på det fritt valda arbetet; t. ex. att efter några veckors grupparbete kring ett konstverk för utsmyckning av skolans lokaler övergå till en enskild studieuppgift i biblioteket kring livsmedelsituationen i Latinamerika för att sedan ta del i ett storgruppsprojekt om kommunens åldringsvård genomförd på basis av intervjuundersökningar bland ortens åldringar.

Med stöd av vad som ovan anförts hemställas,

att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 129 måtte öka utrymmet för lokala initiativ genom skolstyrelsernas försorg genom att i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala,

- a. att skolstyrelserna måtte ges generellt bemyndigande att som B-språk låta eleverna välja mellan förutom franska och tyska också spanska och ryska,
- b. att skolstyrelserna måtte ges generellt bemyndigande till försöksverksamhet med B-språk på mellanstadiet med upp till totalt två veckotimmar,
- c. att skolstyrelserna måtte ges generellt bemyndigande att ersätta betygen på grundskolans låg- och mellanstadium med andra former för elev- och föräldrainformation,
- d. att skolstyrelserna måtte ges generellt bemyndigande att ersätta ordnings- och uppförandebetygen i hela grundskolan med andra former för elev- och föräldrainformation,
- e. att skolstyrelserna måtte ges generellt bemyndigande till försöksverksamhet med förlängd praktisk yrkesorientering i enlighet med skolöverstyrelsens i motionen återgivna förslag,
- f. att skolstyrelserna måtte ges generellt bemyndigande till försöksverksamhet med genom gruppindelning reducerad schemabunden tid för eleverna under en period om 1—2 veckor vid början av läsår 1, 4 och 7, samt
- g. att ansvaret för utformningen av det fritt valda arbetet på grundskolans högstadium måtte åvila samarbetsnämnden, eller där sådan inte finnes, rektor i den enskilda skolan.

Stockholm den 31 oktober 1968

Thorvald Källstad (fp)

Ingegärd Fränkel (fp)

C.-G. Enskog (fp)

Olle Westberg (fp)